

Dret Penal III

Codi: 102245

Crèdits: 6

2025/2026

Titulació	Tipus	Curs
Dret	OB	2

Professor/a de contacte

Nom: Rafael Rebollo Vargas

Correu electrònic: rafael.rebollo@uab.cat

Equip docent

Miriam Ana Cugat Mauri

Margarita Bonet Esteva

Maria Jose Rodriguez Puerta

Josep Riba Ciurana

Victor Muñoz Casalta

Maria Jose Pifarre De Moner

Jose Lopez Sanchez

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

La docència de l'assignatura s'impartirà tenint en compte la perspectiva dels objectius de desenvolupament sostenible.

Per a una correcta comprensió i seguiment de les pautes d'aprenentatge d'aquesta assignatura és recomanable haver superat les dues assignatures obligatòries prèvies ("Dret penal I" i "Dret penal II") i, respecte a altres matèries objecte d'estudi en primer curs , també és especialment útil un bon assoliment dels coneixements dels programes de "Teoria del dret" i de dret constitucional.

La docència de l'assignatura s'impartirà tenint en compte la perspectiva dels objectius de desenvolupament sostenible.

Objectius

L'objecte de l'assignatura es correspon amb el llibre II del Codi penal, és a dir, l'estudi de l'anomenada "*part especial*" del dret penal i, en especial, els grups de delictes que arriben més sovint als nostres tribunals, i els principals problemes dogmàtics que presenta la seva aplicació.

Per tant, tractant-se de la darrera assignatura obligatòria de dret penal, té per objectiu que els alumnes assolixin les habilitats metodològiques per a la resolució de casos penals, i en concret, aprendre a:

- a) identificar els elements penalment rellevants d'un supòsit de fet.
- b) aplicar la teoria jurídica del delictes com a mètode per a la resolució de casos.
- c) treballar l'argumentació jurídica.

Competències

- Adquirir els coneixements bàsics de les diferents dogmàtiques jurídiques i exposar-los en públic.
- Argumentar i fonamentar l'aplicació de les normes jurídiques.
- Buscar, interpretar i aplicar normes jurídiques, argumentant cada un d'aquests assumptes.
- Demostrar que es comprèn el caràcter unitari de l'ordenament jurídic i la necessària visió interdisciplinària dels problemes jurídics.
- Demostrar que es comprenen i es coneixen les principals institucions polítiques i privades en la seva gènesi i en el seu conjunt amb els seus respectius.
- Demostrar que es té una consciència crítica en l'anàlisi de l'ordenament jurídic i el desenvolupament de la dialèctica jurídica.
- Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
- Dominar les tècniques informàtiques per obtenir la informació jurídica (bases de dades de legislació, jurisprudència, bibliografia, etc.) i per comunicar dades.
- Exposar les reformes legislatives i els canvis jurisprudencials.
- Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
- Identificar, conèixer i aplicar els principis bàsics i generals de l'ordenament jurídic.
- Identificar els conflictes d'interessos subjacents en litigis i casos reals.
- Identificar, valorar i posar en pràctica els canvis en la jurisprudència.
- Memoritzar i utilitzar la terminologia jurídica.
- Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
- Presentar en públic la problemàtica que comporta un determinat litigi, les normes jurídiques aplicables i les solucions més coherents.
- Reconèixer i resoldre problemes.
- Redactar textos jurídics (contractes, dictàmens, sentències, interlocutòries, providències, testaments, legislacions, etc.).
- Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
- Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
- Tenir habilitat per prendre decisions.
- Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
- Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
- Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina de treball en la interpretació de l'ordenament jurídic.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir els coneixements bàsics de la dogmàtica penal.
2. Argumentar l'aplicació de normes penals en la resolució de problemes penals.
3. Buscar sentències penals en les bases de dades.
4. Definir estratègies de defensa dels interessos jurídicopenals.
5. Definir la vinculació del dret penal amb els principis i els valors constitucionals.

6. Definir les principals institucions penals.
7. Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
8. Distingir la connexió important que hi ha entre el dret penal substantiu i el dret penal processal.
9. Distingir les relacions de dependència i autonomia entre el dret penal i la resta de branques de l'ordenament jurídic (civil, laboral, administratiu i financer).
10. Exposar oralment i per escrit les reformes legislatives i els canvis jurisprudencials que es duguin a terme en matèria penal.
11. Exposar oralment la resolució de qüestions dogmàtiques penals.
12. Fonamentar l'aplicació de les normes penals en la resolució de problemes penals.
13. Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
14. Identificar, conèixer i aplicar els principis interpretatius del dret penal.
15. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en concret.
16. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en general.
17. Identificar i conèixer els principis limitadors del dret penal.
18. Identificar i valorar la jurisprudència de les audiències provincials i el Tribunal Suprem en matèria penal.
19. Interpretar les normes penals com decisions de política criminal.
20. Memoritzar i utilitzar la terminologia específicament penal.
21. Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
22. Prendre consciència de la importància del compromís ètic de l'advocat en el procés penal.
23. Presentar a l'aula la defensa o l'acusació de casos penals.
24. Reconèixer i resoldre problemes.
25. Redactar escrits específicament de contingut penal vinculats al procés, fonamentalment de conclusions provisionals, recursos i sentències.
26. Redactar resolucions de casos penals.
27. Resoldre els problemes d'interpretació i aplicació que presenten les normes penals.
28. Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
29. Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
30. Tenir habilitat per prendre decisions.
31. Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
32. Trobar la normativa aplicable entre el Codi penal i les normes penals especials.
33. Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
34. Utilitzar els arguments de la jurisprudència penal i constitucional per a resoldre problemes penals.
35. Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina d'interpretació de les normes penals.

Continguts

El programa es divideix en temes obligatoris i facultatius. Dels temes facultatius el/la professor/a responsable de cada grup n'indicarà un màxim de dos que, conjuntament amb els temes obligatoris configuraran el programa del curs.

Temes obligatoris bàsics

- 1.- INTRODUCCIÓ: Sistematització dels béns jurídics protegits en els delictes. DELICTES CONTRA LA VIDA HUMANA. A) Delictes contra la vida humana independent: Homicidi. Assassinat. Inducció i auxili al suïcidi, amb especial referència a l'eutanàsia. B) Delictes contra la vida humana independent: avortament.
- 2.- DELICTES CONTRA LA SALUT I LA INTEGRITAT FÍSICA. Lesions: tipus bàsics i qualificats. L'art. 153 i la polèmica sobre la lluita contra la violència familiar i de gènere. Participació en baralla. Problemàtica del consentiment. Lesions al fetus. El tràfic d'òrgans.
- 3.- DELICTES CONTRA LA LLIBERTAT. Detencions il·legals i segrestos.- Amenaces.- Coaccions.- Stalking
- 4.- DELICTES CONTRA LA INTEGRITAT MORAL. Exercici de violència habitual a l'àmbit familiar i de gènere. Assetjaments morals. Tortures. Trata de persones.

5.- DELICTES CONTRA LA LLIBERTAT I LA INDEMNITAT SEXUAL. Agressions sexuals. Abusos sexuals.- Assetjament sexual.- Delictes d'agressions i abusos sexuals a menors de 16 anys.- Delictes d'exhibicionisme i provocació sexual.- Delictes relatius a la prostitució. Disposicions comuns.

6.- DELICTES CONTRA LA INTIMITAT, EL DRET A LA PROPIA IMATGE I LA INVOLABILITAT DEL DOMICILI. Descobriment i revelació de secrets.- Violació de llar, domicili de persones jurídiques i establiments oberts al públic.

7.- DELICTES CONTRA EL PATRIMONI. Bé jurídic protegit.- Concepte de patrimoni.- Delictes patrimonials d'enriquiment amb apoderament.- Furt i circumstàncies modificatives.- Robatori amb força a les coses.- Robatori amb violència o intimidació en les persones.- Referència a l'extorsió, el robatori i furt de vehicles de motor i la usurpació.

8.- DELICTES PATRIMONIALS D'ENRIQUIMENT AMB DEFRAUDACIÓ. Defraudacions: concepte i consideracions generals.- Estafa: concepte, elements i circumstàncies.- Apropiació indeguda.- Administració deslleial.

9.- DELICTES CONTRA LA SEGURETAT COL·LECTIVA. La tipificació de conductes generadores de risc. Especial referència al tràfic de drogues. Aspectes generals dels delictes contra la seguretat vial.

10.- FALSEDATS. Problemàtica del bé jurídic. Concepte i requisits de la falsedat.- Classificació de les falsedats. A) Falsedats documentals: Concepte i classes de document; Principals modalitats de falsedat documental.- B) Falsedats personals: Intrusisme

Temes facultatius

1.-MANIPULACIONS GENÈTIQUES.

2. OMISSIÓ DEL DEURE DE SOCORS.

3. DELICTES CONTRA L'HONOR. Problemes constitucionals.- Calúmnies.- Injúries.- Disposicions comuns.

4. DELICTES CONTRA LES RELACIONS FAMILIARS. Matrimonis il·legals.- Suposició de part i alteració de la paternitat, estat o condició del menor.- Delictes contra els drets i deures familiars: impagament de pensions.

5.- DELICTES CONTRA EL PATRIMONI (Continuació). Frustració de l'execució.- Insolvències punibles.- Danys: concepte i modalitats.

6.- DELICTES CONTRA L'ORDRE SOCIO-ECONÒMIC. Delictes relatius als drets d'autor i la propietat industrial.- Referència a la receptació i el blanqueig de diners. Alteració de preus.- Delictes relatius al mercat i als consumidors.- Delicte de corrupció en els negocis.- Referència a la sostracció de cosa pròpia a la seva utilitat social.- Delictes societaris.

7.-DELICTES DE FINANÇAMENT IL·LEGAL DELS PARTITS POLÍTICS.

8.- DELICTES CONTRA LA HISENDA PÚBLICA I LA SEGURETAT SOCIAL. Fraus fiscals.- Referència a l'estafa i la malversació de subvencions.- Referència als delictes contra la Seguretat Social.

8.- DELICTES CONTRA ELS DRETS DELS TREBALLADORS.

10.- DELICTES CONTRA ELS DRETS DELS CIUTADANS ESTRANGERS.

11.- DELICTES RELATIUS A L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI I LA PROTECCIÓ DEL PATRIMONI ARTÍSTIC I EL MEDI AMBIENT. Referència als delictes sobre l'ordenació del territori i sobre el Patrimoni Històric.- Delictes contra els recursos naturals i el medi ambient.- Referència als delictes relatius a la protecció de la flora i la fauna.

12.-DELICTES CONTRA L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA. A) Prevaricació.- B) Suborn.- C) Malversació de cabals públics.- D) Violació de secrets.- E) Desobediència.- F) Tràfic d'influències.- G) La utilització d'informació privilegiada.

13.- DELICTES CONTRA L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA. A) Prevaricació judicial.- B) Acusació i denúncia falses.- C) Simulació de delictes.- D) Fals testimoni: conceptes comuns a les diferents modalitats.- E) Encobriment.- F) Obstrucció a la justícia i deslleialtat professional.-G) Omissió d'impedir delictes.- H) Trencament de condemna.

14.- DELICTES CONTRA LA CONSTITUCIÓ: Classificació dels delictes compresos en aquest títol.- Especial consideració a: A) Rebel·lió.- B) Delictes relatius a l'exercici de drets fonamentals: associació il·lícita.- C) Delictes comesos per funcionaris públics contra les garanties constitucionals.

15.- DELICTES CONTRA L'ORDRE PÚBLIC: Consideracions sobre el bé jurídic.- Classificació.- Especial consideració a: A) Atemptats, resistència i desobediència.- B) Terrorisme.

16.- DELICTES DE TRAÏCIÓ, CONTRA LA PAU O LA INDEPENDÈNCIA DE L'ESTAT I RELATIUS A LA DEFENSA NACIONAL. Classificació i conceptes generals.- DELICTES CONTRA LA COMUNITAT INTERNACIONAL.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	22	0,88	2, 5, 6, 8, 9, 14, 17, 18, 19, 27, 35
Seminaris	22	0,88	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 24, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35
Tipus: Supervisades			
Tutories individuals o en grup	0	0	
Tipus: Autònomes			
Estudi	56	2,24	1, 5, 6, 9, 10, 18, 20, 21, 27, 28, 30, 32
Realització de resums, esquemes i mapes conceptuals	10	0,4	1, 6, 20, 21, 30, 32
Redacció d'activitats dels seminaris (individuals i en grup)	35	1,4	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35

El treball que haurà de realitzar-se per a l'adequat aprenentatge dels continguts tractats en aquesta signatura requereix de la realització de dos tipus d'activitats.

1.- Activitats dirigides. Aquestes activitats es realitzen a l'aula i consisteixen:

Classes magistrals impartides pel professorat en les quals s'exposaran els continguts teòrics de l'assignatura (50% del temps).

Seminaris: Una vegada presentats els continguts fonamentals de cadascun dels temes de l'assignatura es treballaran en els seminaris/tallers. L'activitat duta a terme en aquests serà eminentment pràctica i consistirà en la lectura de textos, resolucions dels tribunals i realització de judicis simulats i exposicions sobre temes complementaris, que es faran en grup per a preparar les proves d'avaluació (50% del temps).

2.- Activitats autònomes. Aquestes activitats complementen les anteriors i persegueixen que l'alumnat treballi de mode individual i en grup els continguts de l'assignatura. Aquestes activitats són de dos tipus:

Treball en grup dels materials que s'analitzaran en els tallers/seminaris de manera setmanal. Es faran diversos treballs en grup que s'exposaran en els seminaris.

Treball individual dels temes i lectures dels seminaris. L'alumnat hauran d'estudiar la matèria i fer treballs individuals que es lliuraran per escrit a través del Moodle.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe dins del calendari establert pel centre o per la titulació perquè l'alumnat empleni les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura o mòdul.

La metodologia que s'utilitzarà en aquesta assignatura en el doble grau de Dret +ADE pot variar. El professor responsable concretarà quan i com es realitzaran les activitats pràctiques i els seminaris.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè els alumnes compleixin les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Prova de conjunt final	50%	2	0,08	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35
Treballs individuals (solució casos amb jurisprudència, comentaris de sentència o articles doctrinals)	50%	3	0,12	1, 5, 6, 10, 14, 17, 20

1. Model d'avaluació continuada

Les classes comencen i acaben puntualment, no s'admetrà l'entrada després del començament de la classe ni la sortida abans de la finalització.

L'activitat d'avaluació es durà a terme al llarg del quadrimestre, per a això es requereix l'assistència regular de l'alumnat a les classes (80%) i la realització de les activitats que es detallen a continuació.

Avaluació continuada (valor sobre la nota final: 50%). Les activitats d'avaluació continuada són de tres tipus:

1. Les activitats individuals consistiran en la resolució de 2 grups de casos (valor sobre la nota final: 50%). El primer tindrà un valor del 20% i el segon del 30%.

2. Les activitats en grup dels seminaris. En cada seminari es proposarà una activitat per a preparar abans del seminari o per a lliurar després, que podrà consistir en la cerca de jurisprudència, lectura i comprensió de sentències i realització de judicis simulats. També es realitzaran i resoldran casos pràctics per a preparar les proves d'avaluació. Aquestes activitats serviran per a valorar l'evolució de l'alumnat, tenen un caràcter formatiu).

3. Prova final de conjunt: tipus test/preguntes curtes/preguntes a desenvolupar (valor sobre la nota final: 50%)

Si algú no es presenta a alguna de les activitats d'avaluació individual, aquesta només podrà recuperar-se si la falta és justificada.

2. Avaluació única

L'alumnat que opti per l'avaluació única haurà de superar un examen que constarà de 2 activitats a realitzar en 3 hores el dia de la prova final:

Tipus test/preguntes curtes/preguntes a desenvolupar, igual que l'alumnat que realitza l'avaluació continuada (valor sobre la nota final: 50%).

La resolució de 2 casos (valor sobre la nota final: 50%).

Igual que la resta de l'alumnat, l'alumnat que opti per l'avaluació única tindrà dret a sol·licitar l'atenció del professorat responsable de l'assignatura, al llarg de tot el semestre, en l'horari establert per a les tutories.

S'aplicarà el mateix criteri que en l'avaluació continuat per a qualificar com "No avaluable".

3. Normes per a superar l'assignatura i re avaluació

Per a superar l'avaluació és necessari obtenir una nota de 5 (tant en el model d'avaluació continuada com única).

Per a poder-se sumar les notes de les diverses activitats és necessari haver aconseguit, com a mínim, una nota de 2/5 en el test. Si la nota del test és inferior a 2, s'haurà de reavaluar.

Si la nota del test és igual o superior a 2 i la suma de les notes no arriba a 5, s'haurà de fer la reavaluació. Per a això es proposarà la realització d'un cas/casos i/o el test.

L'alumnat serà avaluable sempre que hagi realitzat un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a 2/3 parts de la qualificació total de l'assignatura. Si el valor de les activitats no aconsegueix aquest valor, la professora/or de l'assignatura pot considerar-ho "No avaluable".

En cas que durant un examen es detecti la presència d'alumnat copiant, quedaran automàticament suspesos sense possibilitat d'accés a la recuperació. En cas de plagi en la redacció de treballs, es valorarà cada cas i, en cas extrem es considerarà l'opció de suspens directe sense opció a recuperació.

Ús restringit IA: Per a aquesta assignatura, es permet l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) exclusivament en [tasques de suport, com la cerca bibliogràfica o d'informació, la correcció de textos o les traduccions. L'estudiant haurà d'identificar clarament quines parts han estat generades amb aquesta tecnologia, especificar les eines emprades i incloure una reflexió crítica sobre com aquestes han influït en el procés i el resultat final de l'activitat. La no transparència de l'ús de la IA en aquesta activitat avaluable es considerarà falta d'honestedat acadèmica i pot comportar una penalització parcial o total en la nota de l'activitat, o sancions majors en casos de gravetat.

Bibliografia

Manuales (bibliografia obligatoria):

Es proposen tres manuals per estudiar l'assignatura. Qualsevol d'ells resulta adequat.

- Muñoz Conde, F. (2023). *Derecho penal. Parte especial*. 25 ed. València: Tirant lo Blanch.
[Accés restringit als usuaris de la UAB](http://biblioteca.tirant.com/cloudLibrary/login/login?username=UAB&password=8zM8jgWE&redirectto=/eb)
<http://biblioteca.tirant.com/cloudLibrary/login/login?username=UAB&password=8zM8jgWE&redirectto=/eb>

- Quintero Olivares, Gonzalo (dir.) (2024). *Comentarios a la parte especial del derecho penal*. 11 ed., Pamplona: Thompson.
- Silva Sánchez, Jesús María (dir.) (2024). *Lecciones de Derecho Penal. Parte especial*. 10ª ed. Barcelona. Atelier.

Per preparar els seminaris es facilitarà bibliografia específica i complementària via Moodle.

Programari

Westlaw i altres bases de dades de jurisprudència.

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre de 2025. A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través daquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	11	Català/Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	12	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	13	Català/Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	21	Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	22	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	23	Català/Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	511	Espanyol	primer quadrimestre	tarda
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	512	Català	primer quadrimestre	tarda
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	513	Català/Espanyol	primer quadrimestre	tarda
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	701	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	702	Català/Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	2	Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	51	Espanyol	primer quadrimestre	tarda
(TE) Teoria	70	Català	primer quadrimestre	matí-mixt